

تورک یوردی

①

ناشری : تورک یوردی .
مدیری : آق چوره اوغلی یوسف .

۲۰ ایلول ۱۳۲۸

۱ ییل

صافی ۲۳

تأثیریله بر آزاویقویه کیتشم ؛ رؤیا کورمشم ! قالقدق ، « وارتسون » اوتلنه
دونک . یولده حاجی عبدالرحمن :

— بر آزاویومشدیکز ، افندم ، دیدی .

— اویومادم ، حاجی اویومادم ! کاشکه ، اویقولرم هپ بویله اولهیدی ...
بودوشونجهی - ایستره کز بورؤیای - حساب وایستاتستیق ایله دلیللندیروب
« مهاجرت حاضره و مهاجرت منتظمه » سرلوحه سیله « ترجمان » ده نشر
ایده جک اولیورم ؛ فقط رؤیا کورن ، رؤیاسنی همان یاقین دوستنه واقرباسنه
سویله مک و تعیریخی ایسته مک عادت طبعیمز یوقی یا ؟ ایشته بنده سویلی ،
روحلی و طویغولی « یورد » قارداشمه عرض اییدیورم . هر حالده فنا برشی دکل
طن ایدرم . باغچه سرای ، ۲۰ رمضان شریف ۱۳۲۰

« تورک یوردی » - خیردر انشالله ! بزجه بورجمانی رؤیانک تعیری شودر :
ا کر بویله رؤیا کورنلر ، قره دکزک بری یقاسنده چوخالسه ، کوردکلریکزک
حقیقته انقلابی میسر اولور ...

تاریخ و آثار عتیقه

علم السنه نقطه نظرندن بلغارلرک « تورک-تاتار » قومندن تشأتلری

(باشی ۱۷ نجی صاییده)

« رولفا » و « طرنه » بلغارلرینک آثار لسانیه لرمنده قالاده بقایا
بالاده برنجی فصلک نهایتنده عرض ایندیگمز وجهله بعض اثرلرده حفظ
وضبط ایدلمش اسکی بلغارلره عائد بقایای لسانیه نک قسم اعظمی احتوا ایدن

جدولی مختصر ایضاحات ایله ، السنه متخصصلرینه تقدیم ایدم جکیز . فقط
 نو جدولی تنظیمدن اول بعض ملاحظات درمیان ایتمکی مناسب کوریهورم :
 علم السنه نك ساحه تبعی اشغال ایدن ، وولغا و طونه بلغارلرینك لسانه
 عائد بقایای آثارى آئیده کیلردن عبارتدر .

- ۱ — شخص اسملری ؛
- ۲ — القاب و عنوانلر ؛
- ۳ — طبوغرافیا اصطلاحاتی ؛
- ۴ — یوبوفك اسمی جدولندن مأخوذ اسم عددلر ؛
- ۵ — مختلف کلمات .

اشبو آثار باقیه ، عرب ، ییزانس و غربی آوروپا تاریخلرنده (Chronique)
 و یوبوفك اسمی جدولنده مضبوطدر .

آنجق معلوم اولدییی اوزره عرب و یونان حروفاتی اصوات اجنیه یی
 تمامیه افاده ایدم مز . بوندن باشقه ییزانس وقعه نویسلری عربلر قدر مسلک لرنده
 مدقق داورا ناما مشلر و کندیلرینك يك نفرت ایستدک لری باربار اسم و تعبی راتی
 قید و ضبطده دقتسزلک ایله برابر یوبوك بر اهامال و لاقیدی یه تابع قالمش لردر .
 بو سببله عینی بر لغت ، مختلف ییزانس مؤلفلری آئانده بیله متنوع و یکدیگرینه
 غیر مشابه صور و اشکاله منقلب اولمش لدر . از جمله طقوزنجی عصر میلادی
 اجرای حکومت ایدن طونه بلغار خانى (اومرطاق) ك اسمی : اومیرطاق
 'Ομυρτάγ ، اومورطاق — 'Ομυρτάγ ، مورطاغون Μορτάγων اومور
 يطاغوس — Ομβριτάγος ، و قریطاغون — Κρυτάγον صورتلرنده مختلف
 اوله رق ضبط ایدیلدی کی اومرطاغك سلفی خان (قروم) ك اسمی ده قروموس
 Κροῦμμος ، قروموس — Κροῦμνος ، قروم — Κρεμ ، قرووس
 Κροῦβος و إلخ ... اشکالنده ذکر و اتیان اولمش لدر .

ایشته بلغار اسملرینك بویه مختلف شکل و صورتلرده ضبط ایدملری
 مذکور اسملرک ماهیت و معنالرینی يك چوق تشته اوضراتمش لدر . اسکی بلغارلرک
 عرض ایدم جکمز آثار محرره سیله امثالک تشتهندن بالاستفاده ، مخالف نظریه

مدا فعلری ، اسماء مذکورہ فی ایستدکری کبی و بعضاً آدہ بک عندی و کیفی صورتلر دہ ایضاح ایلمشدر . حتی طوماشہ قلہ وامبری عینی نظریہ طرافداری اولدقلری حالہ بک چوق اسملرک مشتقاندہ متفق دکلدرلر ، علم السنہ و تاریخ متخصصلرینک انامدارانندن بولنان آنکل ، قرامزین ، طوماشہق ، وامبری فرمن ، شافاریک ، کیلفردینغ حتی رؤسلرک اتفاق ایستدکری برجهت وارسہ اودہ ، اسماء مذکورہ دن کلیسنک و یاخود اکثریسنک منشائی تورک - تاتار لسانلری اولمسیدر . شوراسنی دہ عرض ایدہ لم کہ بوصوک ربع عصر ظرفندہ و بلغارستانک شمال شرقی جهتلریلہ بالقان شبہ جزیرہ سنک محال سائرہ سنندہ اجرا قلنان حفریات [۱] و آثار عتیقہ تدقیقاتی نتیجہ سنندہ ظهور ایدن قیمتدار اثرلرک محتویاتی لایقیلہ تتبع اولنہرق ، اولجہ یزانس مورخلرینک تغلیط و تشویش ایلدکلری سالف العرض اسملرک ماهیت حقیقیہ لری لایقیلہ انکشاف ایتمش و اولجہ ارتکاب اولنان خطالرک تصحیحہ بک چوق یاردیمی اولمشدر . بویوک برانیت قلبیہ ایلہ امید وار اولمق ایسترزکہ آنا دیلارینی مردرلو اینجہ لکلری و حقایقیلہ بیلن وصوک زمانلردہ ساحہ عرفانہ آتیلان مقتدر ، مدقق تورک - تاتار محررلری اجدادیمزک شوقیمتدار بر کذارلرینی [Relique] احیا ایچین اوللری ، لزومی درجه دہ تتبع ایدہ رک متضمن اولدقلری معانی و تصوراتی حقیلہ اظهار ایدہ جکلر و بو وجهلہ شرقی آوروپانک الک محتشم و مزین ایکی بلدہ معمورہ سنندہ ، استانبول و وقیلہ «بلغار» شهرلرنده حکمران اولان ایکی بویوک ملنک اخوت عرقہ سننہ خدمت ایلیہ جکلردر .

[۱] ۱۸۹۹ سنہ سنندہ درساعات علم آثار عتیقہ روس انستیتوسی اعضاسندن و آرخه لوغلردن مرکب بر قومیسئون بلغارستانک شمال شرقیسنندہ بولنان سکودلو ، آبابوا ، موکیلا ، سلیمان کوی ، وویوده کوی ، ناصری ، آشاغی اینجیق ، سنہ بیر ، مادارا نام اسلام کویلرینہ کیدہ رک اجرا ایلدیکی حفریات و تدقیقات نتیجہ سنندہ ، طفوزنجی عصرده یشایان بلغار خانلرندن اوسرطاق ، قروم ، مالامیر و سائرہ عائد و مشاور الیهمک اسامیسنی محتوی قیمتلی آثار بولدیلر . بو سیاحت و تدقیقاتک ثمرات مقتطفہ سنی مبین و [آبوا — پلیسکا] نامیلہ روسجہ برده کتاب نشر ایدلشدر :

Izvechia rouskago arkhèologhitchekago Institouta v Konstantinopole T. X, 1905 — Materiali dlja Bolgarckikh drevnostei "Aboba — Pliska" — F. I. Ouspensky.

(۲ ، ۱) شىخى اسمى ، الفاب رعنواندر :

المس (ابن فضلان كوره) و المش (اب العلى احمد ابن عمر آتازنده) —
 وولغا بلغار خاقانلاردن برينك اسمى كه احمد ذكى وليدينك يىكى جيقان « تورك
 وقاتار تاريخنده » « بلغار خانلاردن سىكى اوغلى آلماس هجرتك دردنجى عصرى
 ابتداسنده مسلمان اولمشدى . » ديهه مذكوردر . روس علماسندن هوولسون
 (Khwolson) بوكلهكك آلموس Almos ياخود آلموس Almos صورتند
 تلفظ اولمى جنى ظننددر ، ناصل كه بحار سلالهسك مؤسسى اولان آريارك
 يدريده آلموس — Almos نامى طاشبرمش . وامبرى به نظراً بوكله ،
 يوكسهملك و بويومك معناسنه كلن قاتارجه اولومى مصدرندن مشتق و بويوك ،
 عالى معنالىنى كوسترن اولومى ، آلامش سوزلريله مطابقدر .

ش . سامى بلكك لغت كتابنده ارلورلامى Agrandir و Devenir fier
 et orgueilleux ارلورلامى ، ارلور ، كلمه لرينه تصادف اولنور . نته كيم توركجهده
 ارلوربول ، ارلورتكى ، ارلورصهيت كى موضعلرده ارلور لفظى و مشتقانى
 قوللانلقدهدر .

بعض مؤلفينك دوشونديكنه باقيليرسه يوقايدىم ذكر ايتديكمز كلمهنى ،
 شيمديكى اسم خاصلر آره سنده موجود اولوب معلوم قيمتدار طاشك معناسى
 مقيد بولنان الماس = Diamont سوزينه قىريب ايتديررلر .

آلوغوباطور — Alogobatour . — طقوزنجى واونجى عصر ميلاديدىم
 حكمدارلق ايدن طونه بلغار چارى سيمونك سركرده لردن برينك اسمى در .
 وامبرى به كوره بويوك قهرمان ديمك اولان آلوغباطور — Along Batour
 معناسنده . سامى بلكك كتابلارنده ارلور ياخود اولوغ كلانى مصادف نظر اولور .
 طوماشوق موضوع بحث ايتديكمز كلمهكك آلوبوغوطور Alobogotour يعنى
 آل قهرمانه ديمك اولدينى ادعاسنده بولنيورسهده بويوك قهرمان معناسنه كلن
 اولوبوظايردن مشتق اولمى دهها موافق واصلنه دهها يقيندر .

آسپاروخ یاخود ایسپریخ — Asparouh (Ispérih) — یدنجی

عصرده ایلك دفعه (بوجاق) موقعندن طونه یی کچن بلغار خانلرندن برینک اسمیدر که اولا کنیدیسی شیمدیکی بلغارستانده دلی اورمان جوارنده کی بلغار خانلغی تاسیس ایلشدر. طوماشوق و شافاریک بونک بر ایران کلمه سنی آکدیردیغنه ذاهب اولیورلر. قونیق ایسه آلانلرک (شیمدیکی روس لر) دها شمالده یشادقلری بر زمانده آنلردن منتقل بر ایران سوزی اولدیغنی فرض ایلیر.

آلیچق — Altzik — بلغار سرکرده لرندن برینک اسمیدر. وامبری یه نظر آ آلیچق [۱] کلمه سندن مأخوذدر که معناسی یاتیشمش، یورولمش دیمکدر.

باغائین — Baya (ou,oo) - Bagain — بو کلمه باشقه محللرده بولمغله برابر

بلغارستانک بالچیق جوارنده (شابلا) نام محله ظاهره اخراج ایدیلن بر مرمر ستوننده محفوظ قالمش واورادن آلمشدر. طوماشوقه نظر آ مجاهد و سرکرده معنالرینه تقابل ایدن باغ اصلندن مشتقدر. عثمانلیجه ده (بك) تاتارجه ده ایسه (بای) صورتلرنده قوللانیلیور. چه مورخلرندن (ایریچک) ایسه زادکان صنفک دها آشای طبقه سینه عائد بر عنوان دیمک اولدیغنی ظننده در.

باغاتیر — Bagatour — شیمدی سویله نیلن اکثر تورک لهجه لرنده بانیر و مجارجه ده باطیر — Bator منغولجه ده ایسه باغاتیر صورتلرنده قوللا. نیلمقدمدر که (قهرمان) معناسینه کلیور. بو اصللردن روسجه باغاتیر وفارسی لساننده کی بهادر لغتلی آلمشدر. (طوماشوق: پاتولی مجموعه سی ۱۰۴۴ نجی صحیفه).

بالکیچ (أس) — Balguitz (es) — بلغار رؤساسندن برینک اسمی که

تورکجه برنوع اوق دیمک اولان (بلغا) کلمه سینه مأخوذدر. وامبری اشبو اسم خاصده کی وجه مناسبتی، بلغا ایله مجهز دییه تفسیر ایدر.

[۱] تورکجه ده کی (چ) حرفنی روملر (τσ) — (tz) ایله افاده ایدرلر.

باطبای — Batbaï . — بلغار خانلرندن برینک اسمیدر. وامبری به کوره
باطبی بای یعنی (عالی بک) صورتنده اوقونمسی لازمدر .

بایان — Bayan . — طوماشه قک فکر نجه زنکین وزنکینک دیمک اولان
بای ومنغولجه بایان ، جیرمشجه بایان Payan کلماتندن مشتقد . بلا توجنده
بوکله نک مقابلی بک وصاحب معناسی افاده ایدن افندی دیمکدر . یوقاریده کی
مشروحانک هرایکیسی ده عین درجه ده مقارن حقیقتدر . چونکه تورک لهجه لرده
بایمور و بایرمور ایله بایرکله لری عین زمانده هم بویوکک وعظمت ، هم ده زنکینک
معنایری تضمن ایدرلر . بک مأمولدرکه موضوع بحث ایتدیگمز کله بعض
مؤلفلرجه قاله باقق ، بوکو یایمق معنایری شامل اولان بایمور مصدرندن مأخوذ
اولسون . نته کیم شیمدیکی بلغار لساننده اشبو بایمور مصدری (بای آ) قال
باقق و بوکو یایمق معنایرنده اوله رق قالمشدر .

بروحیا حکمدارلرندن برنجی اوطونک استانبول سفیری لبرت برانر —
Liut prand لخبیر و یردیکنه کوره بلغار خانلرندن سیمونک اوغلارندن بری
بایانه یاخود بوبانه نامیله یاد اولنورمش که کندیسسی بین الاهالی سحر بازارقده
شهرتیاب ایمش . خلق اوילה اینانیرمش که . بایان برآن ایچنده قورده ویا سائر
یرتیجی حیوانلردن برینه تحویل ایده بیلیرمش .

بزمر — Bezmer . — براسم خاصدر . بلا توج بوکله نک سوسله نک معناسه
اولان بزمرک مصدرندن مشتق اولدینی رأینده در .

(بیتدی)

مناسر محکمه استیناف اعضاسندن

ایوانه مانولف